

Asia: VN/28134/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Pidättekö ehdotettua sääntelymallia tarkoituksenmukaisena?

Sääntelyn selkiyttäminen on sinänsä perusteltua samoin kuin yhdenmukaisempien korvauserusteiden määrittely. Ehdotetut korvausrajat ovat kuitenkin liian rajoittavia. Tavoitteena tulisi olla kohtuullinen korvaus, joka ottaa huomioon pidemmän tuomion aiheuttaman kärsimyksen esitettyä laajemmin.

Kaavamainen korvauskatto jättää huomiotta pidempiaikaisen eristämisen aiheuttamat haitat, joita ovat esimerkiksi perhesuhteiden kriisiytyminen tai jopa katkeaminen, työpaikan ja ansiomahdollisuuksien menetys sekä usein elinikäinen sosiaalinen stigma.

Lyhytkin tutkintavankeus katkaisee siviilielämän radikaalisti ja voi johtaa työpaikan menettämiseen ja taloudellisiin vaikeuksiin. Vankilaolosuhteissa omien asioiden hoitaminen on erittäin vaikeaa, mikä johtaa helposti asunnon menettämiseen vuokratien vuoksi ja häätöprosessiin. Mahdollinen asunnottomuus ja työttömyys ovat raskaita seurauksia.

Näkemyksenne korvausmääristä?

Peruskorvauksen määrittely 120 euroon on sinänsä perusteltua. Keskeisenä ongelmana on, että peruskorvauksen nostaminen on tarkasti rajattu ja edellytykset nostolle jäävät esityksen mukaan erittäin poikkeukselliseksi.

Näkemyksenne korvauksen määrän arviointiin vaikuttavista seikoista, mukaan lukien siitä, että vapaudenmenetyksen kesto ei enää vaikuttaisi vuorokausikohtaiseen korvaukseen?

Henkilön olisi myös pystyttävä osoittamaan erityisiä syitä peruskorvauksen korottamiselle, mikä vaikeuttaisi heikoimmassa asemassa olevien syyttömästi vangittujen asemaa (esimerkiksi henkilöt, joilla on oppimisvaikeuksia, mielenterveys- ja päihdeongelmia tai puutteellinen kielitaito). Heillä ei ole välttämättä voimavaroja, taloudellisia resursseja tai kykyä ajaa oikeuksiaan ja todentaa kokemaansa kärsimystä prosessissa.

Näkemyks siitä, että vapaudenmenetys on rankinta alussa, mutta kevenee sen jälkeen, ei ole kaikin osin perusteltu. Alkuvankeuden shokki on toki usein kova, varsinkin ensikertalaiselle, ja omien asioiden hoito usein mahdotonta. Pidempi vapaudenmenetys kuitenkin lisää merkittävästi henkilön menetyksiä (työ, opiskelu, perhesuhteet, ansionmenetys, yhteiskunnan ulkopuolelle jääminen jne).

Vapaudenmenetyksen pituuden aiheuttaman kärsimyksen kompensointi esitettyä paremmin olisi siten perusteltua.

Näkemyksenne mahdollisuudesta korottaa tai alentaa kokonaiskorvauksen määrää (4 a § 4 mom.)?

Kokonaiskorvauksen korottaminen yli säädetyn enimmäismäärän on oltava aidosti mahdollista ja matalalla kynnyksellä tehtävissä, kun vapaudenmenetyksestä on seurannut pitkäaikaisia haasteita.

Pidättekö rahamäärien tarkistamisen tapaa asianmukaisena?

Korvausmäärät tulee tarkistaa säännöllisesti.

Näkemyksenne siirtymäsäännöksestä?

RETS ei kannata esitettyä siirtymäsäännöstä. Lakia ei voida soveltaa ennen lain voimaantuloa tapahtuneisiin vapaudenmenetyksiin.

Onko esityksen vaikutukset asianmukaisesti arvioitu?

RETS yhtyy esityksessä esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan ehdotuksen 'voidaan katsoa heikentävän vapaudenmenetyksen kohteeksi joutuneiden oikeusasemaa, sillä nykyisin voimassa olevassa sääntelyssä korvauksille ei ole asetettu ylärajoja. Lisäksi se, että subjektiivisten seikkojen huomioon ottamista korvausmäärää harkittaessa ehdotetaan rajoitettavaksi, merkitsee, että henkilön tosiasiallisesti kokema tavallista suurempaa kärsimyksen tunnetta ei välttämättä tunnusteta sellaiseksi erityiseksi perusteeksi, joka oikeuttaisi tavanomaista korkeampaan korvaukseen'.

RETS katsoo, että esityksen vaikutuksia syyttömänä vankilassa olleille ei ole arvioitu riittävästi. Korvausten rajoittaminen lisää riskiä sille, että syyttömästi vangittu putoaa vapauduttuaan pysyvästi asunnottomuuteen, pitkäaikaistyöttömyyteen ja syrjäytymiskierteeseen. Nämä seuraukset aiheuttavat yhteiskunnalle pitkällä aikavälillä huomattavan suuria kustannuksia.

Säännös, jonka mukaan korvaus voitaisiin määrätä vuorokausikohtaista korvausta korkeammaksi, jäänee hyvin poikkeukselliseksi eikä siten poista edellä esitettyjä ongelmia.

Onko teillä yleisiä huomioita tai muuta lausuttavaa esityksestä?

Esityksen yksi keskeinen tavoite on ollut säästöjen tuottaminen, mutta niiden arviointi on ollut haastavaa ja puutteellista puuttuvien tietojen takia.

Näkemyksenne syyttömästi vangitulle tai tuomitulle valtion varoista vapauden menetyksen johdosta maksettavasta korvauksesta annettuun lakiin liittyvistä muista uudistamistarpeista (ks. jakso 2.9.5)

-

Sunikka Sanna
Rikoksettoman elämän tukisäätiö sr